

3. A tudományos vita tisztasága és tisztessége érdekében a ki-nyilatkoztatások helyett sokkal hasznosabb, sőt elengedhetetlen az adatok tárgyilagossági fölsorakoztatásán nyugvó érvelés.

4. Végül: az indulat rossz tanácsadó. Akit indulata vezérel, igazában nem tud (vagy nem is akar) a mások véleményére figyelni, így — akarva-akaratlan — fejtegetése holtvágányra jut.

Valójában hálásak lehetünk PÉTER LÁSZLÓnak, hogy írásában sok kedves szőregi anekdotával is megismertet bennünket, csak azt nem értem, hogy miért velem szemben, az én bírálatom kapcsán mondja el ezeket.

SZABÓ JÓZSEF

SZERKESZTŐI VÉLEMÉNY PÉTER LÁSZLÓ ÉS SZABÓ JÓZSEF VITÁJÁRÓL

Biztosan senki sem lepődik meg azon, hogy a tekintélyesebb szakfolyóiratok példájára együtt jelentetünk meg egy bírálatot a rá adott válasszal, vagyis a megbíráltak lehetőséget nyújtunk a védekezésre. Ezt kötelessége lenne megtenni minden szerkesztőnek, ha egy bírálat igaz ságtalannak látszik, de még inkább akkor, ha igazságos ugyan, meg azon túl lelkiismeretes, gondos, mégis a szerző félreértése, a vállalt föladatnak, a mű céljának és eredményének más szempontú megítélése tűnik ki belőle.

Meglepőbb és szokatlanabb talán az, hogy egy könyvismertetés a rá adott válasszal együtt a „Tanulmányok, cikkek, adatok” rovatában lát napvilágot. Ennek az a magyarázata, hogy a konkrét anyagra való hivatkozás ellenére elméleti, és még hozzá a magyar névtudománynak, helynévkutatásunknak nagyon is lényeges elvi kérdéseiről van szó mindkét írásban, s akár vitaindítónak is tekinthetjük őket, ha elvonatkoztatjuk az eredetileg szóban forgó szőregi helynévgyűjteménytől.

PÉTER LÁSZLÓ, a jeles tudós, a kiváló filológus, a kultúrtörténet avatott kutatója végtelenül sokoldalú, s a névtudományban éppen olyan otthonos, mint a helytörténet nagyon sok területén. Érthető tehát, hogy a maga mércéje szerint szabja meg az igényeit a helynévgyűjteményekkel kapcsolatban is. Követelménye a legalaposabb kutatásokat és a legoptimálisabb megjelenési lehetőségeket föltételezi, de kétségtelenül

lenül a társtudományok számára is a leghasználhatóbb eredményeket nyújtaná. Ez lenne a kívánatos, és ennek örülne legjobban a névtanos, néprajzos, helytörténész, régész, kulturtörténész stb. egyaránt. Ilyen helynévkutatásra valóban nagy szükség lenne, s van is rá néhány szép példa az utóbbi időben is. Gondolok itt a SZABÓ FERENC szerkesztette helységmonográfiák (Gyoma, Mezőberény, Szeghalom, Vészto stb.) névtani fejezeteire és az önálló kötetben megjelent, hasonló módszerekkel készült névtudományi munkákra, mint KECSKÉS GYULA, Püspökladány újkori története helyneveikben (Püspökladány, 1974.), FEKETE JÁNOS, Kiskunfélegyháza településfejlődése és utcanéveinek története (Kiskunfélegyháza, 1974.), s még rajtuk kívül számos komoly könyvre, amelyek közül messzire kimagaslík PÉTER LÁSZLÓ, Szeged utcanévei (Szeged, 1974.) című nagyszerű munkája. Ezeknek általános sajátóságuk, hogy egy-egy kiváló helybeli kutató nevéhez kötődnek, az ő akaraterejük, lelkesedésük, egyszerűségük, fáradságos, legtöbb-ször több évtizedes kutatómunkájuk nélkül nem születtek volna meg. Éppen ezért esetlegesek: elsősorban földrajzi elhelyezkedésük szempontjából azok, hiszen az ilyen áldozatos munkára vállalkozó, kiváló képzettségű kutatókat nem lehet előre megtervezni (csak örülni lehet nekik és munkájuknak). Legtöbbször valamennyien önállóan, minden központi irányítás nélkül dolgoznak, aminek következtében esetlegesek a kutatás és a közzététel módszerei, s egymástól nagy mértékben különböznek is az efféle alkotások. Ez nem baj, hiszen a tudományban nem lehet, ne is legyen kötelező uniformizálás!

A helynévkutatást azonban már nem lehetett a véletlenül megjelenő kiváló szakemberek kutatási körzeteire korlátozni, hiszen a gazdasági-társadalmi változások a helynevek rohamos pusztulását vonták maguk után. Megmentésük érdekében indult meg az a szervezett gyűjtőmunka, amelynek első eredményei már nyomtatásban is megjelentek (ZmFrn, SmFrn, HmFrn. I, II, III. stb.), s egyre nagyobb elismerésben részesülnek. A munkálatok méretei ésszerű gyűjtési korlátokat kívántak, és egységes módszerek kialakítását tették szükségessé.

SZABÓ JÓZSEF ennek az országos helynévgyűjtésnek kiemelkedő részvevője, tudós kutatója, eredményes közzevője, több megyei kötet kiváló munkatársa, aki Szőreg helyneveit is az országos mozgalomban kialakult gyakorlat szerint gyűjtötte és tette közzé.

A két típusú helynévkutatás hívei között mindig volt és lesz is vita, hiszen lényegesek az eltérések, mások a módszerek, különbözőnek a célok, feladatok, nem ugyanazok a lehetőségek. Melyik a jobb, hasznosabb, fontosabb? Eldönthetetlen! Az első az aprólékossága, sokoldalúsága, részletessége, tökéletesebb teljessége, történeti és jelenkori anyagának kimeríthetetlen egybevetési lehetősége stb. miatt jó és fontos. A második óriási névanyagföltárása, nagy területen való leletmentése, viszonylagos teljessége, egységes közzététele, szinkrón szemlélete stb. következtében jó és fontos. Jőmagam nem szegődtem kizárólagos hívéül egyik módszernek sem. A közeljövőben megjelenő Csepel-sziget helyneveiben az első, a Vásárhelyi-pusztá helyneveinek összegyűjtésében és közzétételében inkább a második módszert követtem. Szívem szerint hiába adok igazat az aprólékos filológiai kutatáson alapuló helynévgyűjtésnek, az eszemmel az országos és egységes gyűjtési és közzételési módszert kell elfogadnom. Mindenképp egyetértek azzal, hogy a kutatók egy része úgy dolgozik, hogy munkája beleilleszkedjék ebbe az általános rendszerbe, de végtelenül tisztelen és nagyrabecsülöm azokat, akik egyetlen település helynévanyagába ássák bele magukat a lehető legnagyobb mélységig. Majd ha az egész magyar nyelvterületen megjelennek a jelenkori helynevek gyűjteményei, akkor már nemcsak megbecsülhetjük, hanem meg is követelhetjük ezeknek a történeti, helytörténeti, néprajzi stb. adatokkal (akár mondákkal, adomákkal) való kiegészítését, bővítését, az egész anyagnak a földolgozását, alaktani és jelentéstani elemzését stb.

Véleményem szerint tehát (a részleteket nem tekintve) mindkét vitázó félnek, mindkét kutatási iránynak igaza van, de a vitának természetesen ezzel nincs vége. Elsősorban — remélhetőleg — nem a vitaindítók között folytatódik majd (jóllehet a félreértések még közöttük sem tisztázódtak teljes mértékben), hanem azok véleményének szeretnénk teret adni, akik más oldalról tudják megvilágítani a dolgokat, s jószándékkal igyekeznek megoldani a bonyolult kérdést, s elvi álláspontjaik kifejtésével nem kis mértékben szolgálják majd a magyar névtudomány ügyét.

HAJDÚ MIHÁLY